

BIBLIOTEKA IR BIBLIOTEKININKYSTĖ KINTAMOJE AKADEMINĖJE IR INFORMACINĖJE APLINKOJE

POKYČIŲ VADYBA VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE: NAUJOS PARTNERYSTĖS IR INOVATYVIOS PASLAUGOS

MARIJA PROKOPČIK, IRENA KRIVIENĖ

Vilniaus universiteto biblioteka

Pastarųjų penkerių metų bibliotekininkystės ir informacijos mokslų profesinės literatūros analizė leidžia identifikuoti tokias akademinės bibliotekos inovatyvių pokyčių tendencijas ir iššūkius: atviros prieigos plėtra; mokslo duomenų „suvaldymo“ poreikis; pagalba mokslininkams aprūpinant informacija mokslinius tyrimus; akademinės bendruomenės mokslo produkcijos vertinimas, bibliotekinių mokslinių tyrimų organizavimas ir kt. Straipsnyje siekiama išsiaiškinti, ar ir koku masu identifikuotos tendencijos yra būdingos Vilniaus universiteto bibliotekai, todėl apsiribojama vienos akademinės bibliotekos – VUB identifikuotų veiklų analize. Sąmoningai eliminuotos tokios temos, kaip antai studijų aprūpinimas, informacinio ir media raštingumo ugdymas ir kt. Nustatyta, kad VUB prisideda prie atviros prieigos idėjų praktinio įgyvendinimo, bendradarbiauja su VU ir Lietuvos mokslo bendruomene mokslo duomenų vadybos projektuose, aktyviai vykdo bibliometrinis tyrimus, pradeda formuoti mokslo pagalbinių paslaugų bloką, aktyvina bibliotekinius mokslinius tyrimus ir prisideda formuojant institucijos mokslinį potencialą. Identifikuotos bendros tendencijos ir pristatytos jų praktinio įgyvendinimo konkrečioje institucijoje priemonės gali būti naudingos kitoms bibliotekoms, kuriančioms kaitos strategijas ir įgyvendinančioms pasirinktus sprendimus.

Pagrindiniai žodžiai: akademinės bibliotekos; pokyčių vadyba; pagalba vykdant mokslinius tyrimus; atvira prieiga; biblioteka kaip akademinis partneris.

ĮVADAS

Akademinė biblioteka iš visų bibliotekų pirmoji pajunta informacinės aplinkos pokyčius, kurie turi įtakos aptarnaujamos akademinės bendruo-

menės poreikiams ir lūkesčiams. Dėl mokymo – mokymosi sąvokų kaitos ir reikalavimų mokslinių tyrimų efektyvumui didėjimo turi keistis mokymo / mokymosi / tyrimų infrastruktūra ir terpė.

Nors daugumos universitetų vadovai, studentai, dalis mokslininkų ir tyrėjų vis dar suvokia biblioteką kaip fizinę vietą ir erdvę, tradicinių bibliotekinių paslaugų apimtis, susijusi visų pirma su spausdintinės medžiagos naudojimu fizinėje erdvėje, nuosekliai mažėja. Biblioteka studentams dažnai tėra erdvė mokytis, o universiteto dėstytojų ir mokslininkų, ypač medicinos, tikslųjų ir gamtos mokslų sričių, fizinėje bibliotekoje beveik nebūna. Elektroninių išteklių panauda proporcingai didėja, drauge didėja ir ištekliams įsigyti būtinos išlaidos. Dažnai susiduriama su paradoksalia situacija, kai akademinės bendruomenės nariai – mokslininkai, kurie naudojami elektroniniais ištekliais, nesieja šių išteklių su bibliotekos paslaugomis. Dar 2006 m. J. D. Campbell atkreipė dėmesį, kad biblioteka praranda savo, kaip svarbiausio informacijos šaltinio, statusą. Nors akademinė biblioteka tradiciškai įvardijama kaip universiteto „centras“, „šerdis“, „jungiamoji bendruomenės grandis“ ir pan., akivaizdu, kad būtinos naujos idėjos, veiklos kryptys, nauji mokėjimai ir įgūdžiai, ryžtas ieškoti specifinių veiklos sričių, neužimtų nišų, kurios leistų ne tik reaguoti į neišvengiamus pokyčius, bet ir juos inicijuoti.

Norint nuosekliai formuoti akademinės bibliotekos veiklos kryptis, kurios tenkintų bendruomenės studijų ir mokslo poreikius, užtikrintų bibliotekos ir bibliotekininkų gyvybingumą, prisidėti prie institucijos reputacijos ir prestižo didinimo, būtina, kaip rašė Sue McKnight, „Nuolat stebėti horizontą ir kurti naujas akademinės bibliotekos paslaugų vizijas“ (McKnight, 2010, p. xviii).

Straipsnio tikslas – identifikuoti svarbiausias susiformavusias ir besiformuojančias akademinės bibliotekos veiklos sritis, kurios turi įtaką arba galėtų turėti įtakos bibliotekos kaip partnerio statusui akademinėje bendruomenėje ir, išanalizavus situaciją VUB, įvertinti, kuri VUB vykdoma arba numatoma veikla prisideda prie tokio statuso formavimo VU bendruomenėje.

Parengti šį straipsnį paskatino VUB įvykę pokyčiai, susiję su naujo Bibliotekos pastato – Mokslinės komunikacijos ir informacijos centro (MKIC) atsiradimu. Vien naujo pastato pavadinimas suponuoja naują ir (arba) kitokią požiūrį į biblioteką, jos funkcijas, paslaugas, galimybes, aptarnaujamą bendruomenę. Kita vertus, kalbame apie dar vieną pastatą, fizinę vietą, kurios atsiradimo poreikį būtų galima kvestionuoti tinklų apraizgytame pasaulyje, kai elektroniniai

ištekliai po truputį išstumia tradicinius. Dar vienas svarbus aspektas, lėmęs šių svarstymų turinį, VUB deklaruojamas principas $1 + 1 = 1^1$.

1. KAITA KAIP SVARBUS AKADEMINĖS BIBLIOTEKOS ATEITIES PLANAVIMO VEIKSNYS

Akademinė biblioteka iš visų bibliotekų pirmoji pajunta informacinės aplinkos pokyčius, kurie turi įtakos aptarnaujamos akademinės bendruomenės poreikiams ir lūkesčiams, o tam reikia greitos reakcijos, sprendimų, kaitos. Kita vertus, tokia situacija nėra nauja: bibliotekų iššūkiai amžini, matyt, kaip ir pati biblioteka... Nuolat tenka susidurti su technologijų kaita, mažėjančiu finansavimu, naujų paslaugų poreikiu, grėsmingomis „bibliotekų galo“ pranašystėmis. Iki šiol akademinės bibliotekos sugebėjo laiku ir tinkamai reaguoti į tokius iššūkius, o kritinės situacijos išmokė lankstumo, išradingumo, strateginio mąstymo ir pozityvumo, kai krizėje visų pirma ieškoma naujų galimybių. Ne išimtis ir nūdienu – nors biblioteka vis dar tradiciškai laikoma universiteto centre dalimi, tokiai pozicijai išsaugoti reikia ne tik gebėti reaguoti į pokyčius, ne tik juos numatyti, bet ir inicijuoti.

Akademinių bibliotekų ateitis paprastai analizuojama ir aptariama pokyčių kontekste – kinta technologijos, vartotojai, jų poreikiai ir lūkesčiai, paslaugos, bibliotekų atsakomybės ribos, patys bibliotekininkai. Šie pokyčiai verčia susimąstyti, gal net abejoti pačia akademinė bibliotekų esme, jų vadovaujančiomis pozicijomis, organizaciniu tvarumu ir integralumu. Iššūkiai ir kaita yra mūsų profesinės veiklos reikšminiai žodžiai. Autorių, rašančių apie iššūkius, svarstančių akademinė bibliotekų ateities perspektyvas ir kuriančių ateities scenarijus gretos nuolat didėja (McKnight, 2010; Alvite & Barrionuevo, 2011; Lankes, 2011; Law, 2009; Law, 2010; Wood, Miller & Knapp, 2007; Woodward 2009; Michalko, Malpas & Arcolio, 2010; Oakleaf, 2010; Brophy, 2007). Šaltinių analizė leidžia teigti, kad dauguma iš esmės sutaria dėl iššūkių ir problemų, tačiau

---

¹ VU centriniuose rūmuose įsikūrusi senoji biblioteka su mokslo ir kultūros paveldo kolekcijomis bei į ją įsiliejančiomis VU humanitarinių fakultetų skaityklomis ir MKIC, fizinių ir technologijos, taip pat socialinių mokslų biblioteka gyvuoja dviejuose pastatuose, tačiau abi jos susiję glaudžiais horizontalių veiklų ryšiais, turi bendrą vertybių, paslaugų ir klientų aptarnavimo sistemą. Jos abi vadinamos vienu vardu – Vilniaus universiteto biblioteka. Neatsitiktinai Bibliotekos veiklos metafora pasirinkta matematiškai neteisinga, tačiau bibliotekos veiklos schemą taikliai iliustruojanti formulė $1+1=1$, sujungianti kultūros paveldo ir informacinę funkcijas, du pagrindinius pastatus, senųjų kolekcijų išsaugojimą ir lanksčiai taikomas inovacijas, puoselėjamas universitetines vertybes ir atsirandančias naujas tradicijas, estetiką ir funkcionalumą.

sprendimai nėra tokie akivaizdūs ar paprasti. Greta tradiciškai įvardijamų problemų, D. Law (2010) išskiria nenorą skaityti (angl. *aliteracy*), poreikį tuoj pat gauti rezultatą, pirmenybės teikimą trumpiems tekstams, būtinumą prisitaikyti prie „elektroninių čiabuvių“ (angl. „*digital natives*“), didėjančią elektroninių išteklių apimtį ir pan. Elektroninių išteklių prieinamumas sumažino studentų ir mokslininkų poreikį ateiti į biblioteką, kad rastų reikiamą informaciją; bibliotekos praranda savo kaip unikalų informacijos talpyklų vaidmenį. Mažėjantis vartotojų ir išduodamų dokumentų skaičius verčia abejoti tradiciniais akademinės bibliotekos vaidmenimis, apskritai bibliotekos kaip pastato reikalingumu. Iš tiesų, ką turėtų daryti bibliotekos, kai jos praranda savo kaip fondų prižiūrėtojo ir tvarkytojo svarbą?

Atsakymas į šį iššūkį toks pat amžinas kaip ir nuolatiniai pokyčiai. Svarbiausia, kaip gebama valdyti pokyčius. Dar 2003 m. G. Sapp ir R. Gilmour šią mintį apibendrino taip: „Kaita vyksta, tačiau pokyčiai yra planuojami“ (angl. *Change happens, transformation, however, is planned*) (2003). Todėl gebėjimas ne tik reaguoti, bet užbėgti įvykiams už akių, planuoti ir valdyti pokyčius – viena iš svarbiausių kiekvienos organizacijos išlikimo ir sėkmės sąlygų.

Vadovaujantis pokyčių planavimo pozicija derėtų sutikti su radikaliu prof. D. Lankes požiūriu, suformuluotu jo bestseleriu tapusioje knygoje „Naujosios bibliotekininkystės atlasas“ (Lankes, 2011), kad bibliotekininkų misija yra visuomenės tobulinimas lengvinant žinių kūrimą bendruomenėje. Jis regi profesiją, kurios pagrindą sudaro ne knygos ar artefaktai, bet žinios ir žinojimas, kurie atsiranda bendraujant ir drauge mokantis.

Kitas ne mažiau svarbus pokyčių planavimo veiksnys yra tam tikra akcentų kaita, kai amžiną klausimą „Kokia yra bibliotekų ateitis?“ (beje pati klausimo forma sufleruoja, kad bibliotekos turi ateitį) reikėtų formuluoti kitaip: „Kokia turėtų būti bibliotekų ir bibliotekininkų ateitis demokratinėje visuomenėje“ tuo būdu paverčiant bibliotekininką ir biblioteką aktyviais norimos ateities kūrėjais, o ne pasyviais stebėtojais. D. Lankes siūlo bibliotekos kaip platformos, kuri ne tik ir ne tiek suteikia savo bendruomenės nariams prieigą prie turimų išteklių, bet leidžia kiekvienam aktyviai dalyvauti kuriant savo biblioteką, keičiant ar papildomai pridėdant tai, kas, jų nuomone, svarbu, įdomu ar naudinga, modelį. Siekiant šio tikslo svarbu atsakyti nuostatos, kad bibliotekos dirba su vartotojais, skaitytojais ar klientais. Terminai „narys“ (angl. *member*) arba „bendrasavininkis“ (angl. *co-owner*) suponuoja kitą tarpusavio santykių ir supratimo lygį. Kiti esminiai akcentai: biblioteka ne tik užtikrina prieigą; siekdama minėto tikslo biblioteka teikia prieigą, moko, kuria tinkamą aplinką

ir motyvuoja, o bibliotekininkai iš bibliotekos darbuotojų turi tapti bibliotekos kūrėjais (Lankes, 2011).

2. BIBLIOTEKOS KAIP AKADEMINIO PARTNERIO STATUSO FORMAVIMO PRIELAIDOS

Bendrasavininkių, narių, kūrėjų sąvokos rodo bibliotekos vaidmenų kaitą, kai iš paprasto paslaugų teikėjo biblioteka tampa akademinio partneriu. Akademinės bibliotekos kaip partnerio vizijos praktinis įgyvendinimas siejamas su tokia veikla, kuri turi įtakos (galėtų turėti įtakos?) bibliotekos statuso akademinėje bendruomenėje kaitai:

- atviros prieigos propagavimas ir atviros prieigos dokumentų bloko kaip svarbaus mokslo infrastruktūrų elemento formavimas ir plėtojimas; nepaisant teorinio pritarimo ir praktinių problemų, beveik neabejojama atviros prieigos įtaka mokslinei komunikacijai instituciniu, nacionaliniu, tarptautiniu mastu ir svarstomas galimas akademinė bibliotekų vaidmuo skatinant ir plėtojant atviros prieigos dokumentų bloką, plėtojant atviros prieigos dokumentų bloką kaip svarbų mokslo infrastruktūrų elementą;
- mokslo duomenų valdymas. Akademiniėje aplinkoje generuojama mokslo duomenų apimtis nuolat didėja. Tokius duomenis reikia kaupti, užtikrinti ilgalaikį jų saugojimą ir pasirūpinti prieiga. Antra vertus, didėja ir kinta pati mokslo bendruomenė, todėl svarbu nuolat stebėti besikeičiančius mokslininkų ir tyrėjų žinių vadybos poreikius (Lewis, 2011, p. 146). Akademinės / mokslinės bibliotekos užduotis šioje srityje – mokslinių tyrimų infrastruktūros, kuri užtikrintų netrikdomą duomenų prieigą, naudojimą, pakartotinį naudojimą ir patikimumą palaikymas. Pastaruoju metu iššūkiai, su kuriais susiduria tyrėjų bendruomenė ir visuomenė apskritai, kai kalbama apie mokslo duomenų naudojimą, yra nagrinėjami įvairiais aspektais. Kita vertus, nepaisant jų techninio, etinio, teisinio, ekonominio ar organizacinio pobūdžio, akivaizdu, kad šiuos iššūkius kažkas turi priimti ir tinkamai valdyti. Tokia „mokslo duomenų“ valdymo institucija yra mokslinė biblioteka. Duomenų vadybos veikla yra susijusi su naujos veiklos srities – duomenų specialisto / duomenų bibliotekininko (angl. *data scientists* / *data librarians*) formavimusi ir atitinkamų duomenų priežiūros įgūdžių pasiūla mokslo bendruomenei (Swan & Brown, 2008). Bibliotekos, remdamosi tyrėjų poreikiais, mokslo duomenų raidos ciklo elementais: kūrimas, prieiga,

pakartotinis naudojimas, išsaugojimas, apdorojimas, analizė, galėtų rengti mokslo duomenų vadybos planus (Berg, 2012). Potencialias šios veiklos galimybes bibliotekoje rodo ir 2012 m. Tartu vykusios LIBER konferencijos metu užbaigtas dokumentas „Dešimt rekomendacijų bibliotekoms, kaip pradėti mokslo duomenų vadybą“ (ten pat, 2012), kurį parengė el. mokslo darbo grupė;

- naujų bibliotekų bendradarbiavimo ir partnerystės struktūrų kūrimas, leidžiantis ieškoti bendrų mokslo ir studijų infrastruktūrų kūrimo ir naudojimo sprendimų. Naujos partneryste paremtos ir bendrų tikslų vienijamos struktūros leidžia operatyviai reaguoti į iššūkius, sujungti jėgas ieškant bendrų optimalių sprendimų;
- pagalba vykdant mokslinius tyrimus (angl. *Research support*)². Daugelyje šalių didėja vyriausybių, universitetų, fakultetų reikalavimai didinti mokslinės produkcijos apimtis, jas tiesiogiai siejant su aukštojo mokslo institucijų finansavimu, todėl mokslininkų ir tyrėjų nuolat daugėja. Tikimasi, kad bibliotekos taip pat turi įnešti savo indėlį didinant akademinį institucijų mokslinės produkcijos kiekį ir kokybę, prisidėti rengiant paraiškas dotacijoms ir finansavimui gauti (Olsen, 2012; Oakleaf, 2010). Kita vertus, akademinės bibliotekos, teikdamos paslaugas tyrėjams ir mokslininkams, susiduria su problemomis ir sunkumais; naudojimasis biblioteka, kaip informacijos paieškos vieta, nuolat mažėja. Pastaruoju metu akademinės bibliotekos susiduria su paradoksalia situacija, kai, nors elektroninių išteklių panauda didėja (drauge didėja ir ištekliams įsigyti būtinos išlaidos), bendruomenės nariai, ypač mokslininkai, kurie naudojami elektroniniais ištekliais, dažnai nesieja šių išteklių su bibliotekos paslaugomis. Atrodo, kad elektroniniai informacijos ištekliai, kuriais jie turėdami kompiuterį gali naudotis darbo vietoje, namuose, išvykoje, komandiruotėje, atsiranda ir yra prieinami be jokių tarpininkų ir pastangų. Akivaizdu, kad pagalbos vykdant mokslinius tyrimus praktinis realizavimas leistų „užimti“ dar vieną svarbią akademinės bibliotekos veiklos nišą. Svarbiausios šios nišos „užėmimo“ prielaidos – pažinti tyrėjų poreikius, o ne bandyti juos įsprausti į savo turimą struktūrą

² Nors mokslo pagalbinės / tyrimų paramos / mokslo paramos / mokslo informacinio aprūpinimo bibliotekų veiklos svarbą kelia ne tik pačios bibliotekos, bet ir mokslo bendruomenė, tyrėjai, mokslininkai, t. y. tie, kuriuos biblioteka norėtų pasiekti ir siūlyti jiems tinkamas paslaugas, Lietuvoje kol kas neturime net tinkamo žodžio minėtai anglų kalba visiems suprantamai sąvokai išreikšti. Siūlomi variantai greičiau atspindi ne visumą, o tik kai kuriuos veiklos aspektus. Atitinkamas specialistas turėtų atlikti tyrimų / tyrėjų / mokslo / žinių gamybos pagalbininko vaidmenis ir (arba) funkcijas.

ir manyti, kad jie elgsis taip, kaip tradiciškai atrodė teisinga. Labai svarbu suvokti, kad tyrėjui ir mokslininkui mažai rūpi „bibliotekos virtuvė“ ir sunkus darbas, svarbiausia – orientacija į konkretų vartotoją ir individualius jo poreikius. Dar svarbesnė šio uždavinio dalis – pačių bibliotekininkų žinių, gebėjimų ir įgūdžių (tyrimo duomenų išsaugojimas, duomenų vadyba, duomenų gavyba, metaduomenų naudojimas, projektų duomenų išsaugojimas, tyrimų / projektų finansavimo šaltiniai ir pan.), reikalingų tokiai veiklai, įvardijimas ir ugdymas (Auckland, 2012a). Tai neabejotinai susiję su bibliotekininkų kvalifikacijos tobulinimo ir (arba) kvalifikacinių reikalavimų keitimu. Šios temos svarbą liudija ne tik didelis publikacijų apie dalyko (angl. *subject*), tarpininko (angl. *liason*), duomenų (angl. *data*) (Feldmann, 2006), mokslo (angl. *science*) (Stern, 2009), tyrimų grupės (angl. *research group*) (Olsen, 2010), srities (angl. *profile*) bibliotekininkus skaičius, bet ir specialūs tyrimai, skirti atsakymų į klausimą apie besikeičiančius mokslininkų poreikius ir dalyko ar duomenų bibliotekininkų pareigybių įvedimo bibliotekose veiksmingumą ir naudą, žinių ir gebėjimų, reikalingų tokias veiklas vykdantiems bibliotekininkams, paieškai (The Value, 2011; Auckland 2012b). Svarbu pabrėžti, nors ši pagalbos vykdant mokslinius tyrimus funkcija yra visų pirma orientuota į mokslininkų ir tyrėjų poreikius, jos įgyvendinimo galimybės priklauso nuo naujo pačių bibliotekininkų požiūrio, žinių, gebėjimų ir įgūdžių. Visi tyrimai pabrėžia bibliotekininkų kvalifikacijos tobulinimo ir (arba) kvalifikacinių reikalavimų keitimo svarbą.

- Institucijos mokslinių tyrimų vertinimas. Šioje srityje bibliotekų vaidmuo visų pirma sietinas su bibliometriniais tyrimais ir bibliometrinių duomenų administravimu (Gerritsma et al, 2011). Profesionalus sudėtingų bibliometrinių instrumentų taikymas ir tinkamas rezultatų pateikimas didina bibliotekos matomumą ir svarbą akademinėje bendruomenėje. Tokios veiklos dėka universiteto biblioteka gali įgyti autoritetą universiteto bendruomenės akyse kaip bibliometrinės analizės ekspertė. Tai suteikia daugiau galimybių tiesiogiai bendrauti su tyrėjais ir mokslininkais, biblioteka konsultuoja publikavimo strategijų tobulinimo, citavimo gerinimo klausimais. Bibliometrija padeda natūraliai plėtoti bibliotekos paslaugų spektrą ir tampa nauja kintamos bibliotekininko profesijos veiklos sritis (MacColl, 2010; Oakleaf, 2010; Gerritsma, 2012).
- Bibliotekinių mokslinių tyrimų skatinimas, mokslinių projektų inicijavimas ir dalyvavimas tyrimuose leidžia pritraukti į biblioteką kvalifikuotų specialistų, atlikti darbus, kurių įprastomis sąlygomis biblioteka „negalėtų

sau leisti“ – greta tiesioginių mokslinių rezultatų ir produkcijos tai didina bibliotekos matomumą ir lemia akademinės bendruomenės „pagarbą“. Taip biblioteka prisideda gerinant visos institucijos reputaciją ir didinant jos prestižą.

3. VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS ATVEJIS

Vilnius universiteto bibliotekos, seniausios, turtingiausios ir įtakingiausios Lietuvos akademinės mokslinės bibliotekos, misija yra „teikti pasaulinio lygio bibliotekines ir informacines paslaugas, atitinkančias nuolat besikeičiančius universiteto, šalies ir tarptautinės akademinės bendruomenės poreikius“. Bibliotekos veiklos pagrindas – *atvirumas, partnerystė, atsakomybė, tradicijos ir veržlumas* – vertybės, kuriomis vadovaujantis prasideda ir baigiasi kiekviena bibliotekos diena, modeliuojamos bibliotekos plėtros kryptys.

Įvardytos bibliotekos kaip akademinio partnerio statuso formavimo prielaidos leidžia atlikti VUB veiklos analizę ir išsiaiškinti, ar ir kaip yra reaguojama į svarbiausias akademinų bibliotekų kaitos tendencijas, kokia veikla rodo iniciatyvią ateities planavimo poziciją, ko pasigendama, kodėl ir kaip būtų galima tobulinti ir (arba) keisti situaciją.

3.1. ATVIRA PRIEIGA IR MOKSLO DUOMENŲ VADYBA – NAUJŲ BIBLIOTEKŲ BENDRADARBIAVIMO IR PARTNERYSTĖS INSTITUCIJŲ KŪRIMAS

VU biblioteka, atliepdama pagrindines universitetų bibliotekų plėtros tendencijas, siekia aktyviai įgyvendinti atviros prieigos prie mokslinės informacijos principus. Sąlygas atvirai prieigai propaguoti ir dokumentų bloko kaip svarbaus mokslo infrastruktūrų elementui formuoti ir plėtoti nacionaliniu lygmeniu atveria naujų bibliotekų bendradarbiavimo ir partnerystės struktūrų kūrimas. VU biblioteka yra atsakinga už Lietuvos akademinų bibliotekų informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms palaikymo ir plėtros (LABIIMSPP) konsorciumo ir mokslinių tyrimų duomenų archyvo projekto MIDAS veiklą.

Nuo 2010 m. jungtinės veiklos pagrindu veikiančiam LABIIMSPP konsorciumui šiandien priklauso 44 institucijos. Pagrindinis tikslas – vykdyti Lietuvos

akademiniams bibliotekoms būtina bendrą veiklą sujungiant savo organizacinį, techninį, technologinį ir finansinį potencialą, profesines žinias bei įgūdžius ir kartu užtikrinti ilgalaikį bendradarbiavimą palaikant ir plėtojant Lietuvos akademinė bibliotekų informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms įgyvendinimo priemones. Viena iš pagrindinių priemonių – Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka (eLABa)³, veikianti kaip nacionalinė jungtinė atvirosios prieigos talpykla. Jos sudedamosios dalys:

- Lietuvos mokslo ir studijų institucijų mokslo ir studijų dokumentų metaduomenų bazė;
- Elektroninių tezių ir disertacijų informacinė sistema (ETD);
- Publikacijų duomenų bazė PDB;
- Elektroninių objektų talpykla;
- Statistikos, autoritetinių įrašų, dokumentų atspaudų, UDK, administracinių duomenų bazės.

Šiuo metu eLABa yra 7 907 skaitmeniniai objektai, iš jų: straipsnių – 6 819; atvirojoje prieigoje – 7 285 skaitmeniniai objektai. ETD turi 27 314 dokumentų; atvirojoje prieigoje – 18 480 dokumentų.

Akademinės / mokslinės bibliotekos užduotis mokslinių tyrimų tvarkymo srityje – mokslinių tyrimų infrastruktūros, kuri užtikrintų netrikdomą duomenų prieigą, naudojimą, pakartotinį naudojimą ir patikimumą, palaikymas. Vilniaus universitetas (biblioteka) kartu su partneriu – Vilniaus universiteto Santariškių klinikomis – įgyvendina projektą *Nacionalinis mokslo tyrimų duomenų archyvas* (MIDAS). Projekte dalyvauja 13 akademinė ir medicinos institucijų.

MIDAS projekto tikslas – sukurti bendrą nacionalinį mokslo tyrimų duomenų skaitmeninį archyvą, leidžiantį teikti el. paslaugas, kaupti ir saugoti biomedicinos, fizinių, humanitarinių, socialinių ir technologijos mokslų tyrimų empirinius duomenis ir kitą su mokslo tyrimais susijusią informaciją.

Lietuvos švietimo ir mokslo ministro įsakymu sudarytoje Lietuvos informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms plėtros 2013–2019 m. programos (LITMiS)⁴ rengimo darbo grupės parengtoje LITMiS programoje numatytos tolesnės eLABa integralių paslaugų plėtros perspektyvos. Pagrindiniai programos, kurią sudarant dalyvavo ir VU bibliotekos atstovai, tikslas ir uždaviniai – taikant šiuolaikines informacines technologijas bei nacionalinio lygmens valdymą, sudaryti kokybiškas sąlygas dinamiškai visuomenei įgyti, taikyti ir

³ Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka. [Žiūrėta 2013 05 21]. Prieiga internetu: <http://www.elaba.lt>

⁴ LITMiS programa. Lietuvos mokslo ir studijų informacijos programa. [Žiūrėta 2013 05 21]. Prieiga internetu: <http://www.liemsis.lt/turiny/litmis-programa>

tobulinti žinias bei kompetencijas, taip pat kurti ir plėtoti bendras mokslo ir studijų informacines sistemas, užtikrinant jų ir infrastruktūros integraciją, atvirą prieigą ir efektyvų veikimą.

3.2. PAGALBA VYKDANT MOKSLINIUS TYRIMUS – IŠŠŪKIAI IR REZULTATAI

Pastaruoju metu VUB vis daugiau dėmesio skiriama pagalbos vykdant mokslinius tyrimus funkcijos praktiniam įgyvendinimui. Minėta, nors šios veiklos svarbą suvokia ir bibliotekos, ir patys tyrėjai, kai nėra tinkamų terminų, trukdo suvokti tokią veiklą kaip visumą, todėl dažnai apsiribojama tam tikrais tokios veiklos aspektais ar elementais. Kita vertus, Lietuvoje dar nėra tokios veiklos patirties ir bibliotekininkų, turinčių reikalingų žinių ir atitinkamų gebėjimų. Lietuvoje kol kas kalbama tik apie dalyko bibliotekininko funkcijų atsiradimą ir jo vykdomos veiklos detalizavimą. Kita vertus, šios į mokslo ir studijų pagalbines funkcijas orientuotos veiklos realizavimas mums svarbus, todėl ieškoma būdų geriau tenkinti tokių dalyko bibliotekininkų poreikį, rasti ir (arba) rengti specifinius reikalavimus atitinkančius darbuotojus. Manome, kad svarbu tinkamai aprašyti tokią pareigybę, kad prireikus būtų galima organizuoti mokymus, tobulinti kvalifikaciją, galbūt inicijuoti tokių specialistų rengimą.

Dalyko ir asmeninio bibliotekininkų pareigybių ir naujų bibliotekos veiklos ir funkcijų atsiradimas VU bibliotekos veiklos schemeje susijęs su strateginiais bibliotekos tikslų pokyčiais. Dalyko bibliotekininko veikla orientuota į kryptingai formuojamą mokslinės informacijos išteklių kolekciją ir aukštesnės pakopos studijas bei mokslinių tyrimų informacinės infrastruktūros palaikymą. Teminio / dalyko bibliotekininko užduotis bendruoju požiūriu yra mokėti analizuoti, apibendrinti informaciją ir teikti išvadas, išmanyti naujausius informacijos paieškos ir apdorojimo būdus bei instrumentus, prireikus organizuoti atitinkamus mokymus ir (arba) identifikuoti jų poreikį.

Greta į mokslo bendruomenę labiau orientuoto dalyko bibliotekininko, kurio ateities vizija – profesionali pagalba vykdant mokslinius tyrimus, įvesta ir asmeninio bibliotekininko pareigybė. Toks bibliotekininkas padeda studentams susipažinti su bibliotekos paslaugomis ir jomis naudotis, nuolat informuoja apie naujas paslaugas (įrankius), naujus gautus studijoms aktualius leidinius, padeda korektiškai atlikti paiešką elektroniniuose kataloguose, duomenų bazėse ir pan.

3.3. INSTITUCIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ VERTINIMAS – BIBLIOMETRINIŲ DUOMENŲ TEIKIMAS

Bibliometrinių tyrimų VUB pradžia – 2010 m. sausis, kai VUB MODUS atliko tyrimą *Bibliometrinių tyrimų poreikis*. Buvo siekiama nustatyti, ar, mokslininkų nuomone, bibliometriniai tyrimai reikalingi ir kokiomis temomis turėtų būti atliekami. Apklausus mokslininkus, paaiškėjo, kad svarbiausia bendruomenę dominanti tema – žurnalų, kuriuose publikavo savo straipsnius VU mokslininkai, rodikliai.

Atsižvelgiant į anketoje pareikštus mokslininkų pageidavimus, 2010 m. buvo atlikti trys tyrimai, siekiant išsiaiškinti citavimo rodiklius, palyginti VU ir kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų rezultatus. 2011 m. atlikti keturi tyrimai naudojant DB *Web of Science* ir *SCOPUS*. Taip pat atlikta Lietuvos, Estijos, Suomijos, Vokietijos HM publikacijų rodiklių lyginamoji analizė.

Papildomai buvo patikrintos šias publikacijas spausdinusių žurnalų atviro-sios prieigos nuostatos pagal *Sherpa/Romeo* registrą, o jei tame registre nebuvo duomenų, – ieškota informacijos žurnalo oficialiose interneto svetainėse. Atsižvelgiant į gautus mokslininkų pasiūlymus buvo nustatytas žurnalų, kuriuose publikavo HSM krypties mokslininkai, h indeksas. Tyrimų rezultatai apibendrinti ir išsiųsti VU senato nariams, pristatyti VU senato posėdyje, pristatyti mokslo bendruomenei (Petrauskienė, 2012).

2012 m. bibliometrinių tyrimų spektras išsiplėtė. Atlikti šeši tyrimai: VU mokslininkų publikacijos DB *Web of Science* (WoS) 2011 m.; citavimo rodiklio nustatymas; h indekso nustatymas; leidinių, kuriuose VU mokslininkai publikavo savo straipsnius, prieigos statuso analizė; dalyko kategorijos citavimo rodiklio analizė; dalyko kategorijos citavimo rodiklio medianos analizė. Tyrimų rezultatai VU administracijos prašymu reguliariai pristatomi VU bendruomenei.

Tokių tyrimų paklausa ir gaunamų rezultatų analizė rodo jų svarbą ne tik bibliotekai, bet visų pirma VU bendruomenei ir neabejotinai prisideda prie bibliotekos statuso gerinimo.

3.4. MOKSLINIŲ TYRIMŲ PLĖTRA – BIBLIOTEKINIAI MOKSLINIAI TYRIMAI

VU biblioteka yra mokslinė biblioteka – institucija, kaupianti išskirtinės reikšmės mokslo ir kultūros dokumentinio paveldo kolekcijas, kurianti ir palaikanti

mokslinių tyrimų informacinę infrastruktūrą bei užtikrinanti sąlygas mokslinei komunikacijai, aprūpinanti mokslinius tyrimus ir juos vykdanči.

Mokslo ir kultūros paveldo kaupimo, saugojimo ir aktualinimo veikla visada buvo ir neabejotinai bus svarbi bibliotekos profesinio gyvenimo dalis. Kita vertus, informacinių technologijų skatinama akademinės bibliotekos kaita, modernių paslaugų ir veiklos paklausa bei matomumas kelia naujų reikalavimų tradicinei kultūros paveldo srities veiklai. Manome, kad šios srities perspektyva – mokslinių tyrimų gilinimas, regioninio bendradarbiavimo plėtra. Tradiciškai vykę moksliniai tyrimai, kurių dėka VUB darbuotojai rengė parodas, leidinius, skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose, publikavo mokslinius straipsnius, stokojo aiškiai apibrėžtų tikslų, kompleksiskumo, dažnai temos pasirinkimas buvo atsitiktinis, nebuvo atsižvelgiama į ilgalaikę perspektyvą. Reikšmingas įvykis mokslo ir kultūros paveldo srityje – naujo VUB struktūrinio padalinio Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių centro atsiradimas, kuris sėkmingai ėmėsi inicijuoti, plėtoti, palaikyti mokslinius kultūros paveldo tyrimus. Naujo struktūrinio padalinio atsiradimas skatina koreguoti centrą sudarančių skyrių veiklą, kelti ir įgyvendinti kompleksinius mokslo tiriamuosius tikslus.

Mokslinių tyrimų paveldo kolekcijų srityje plėtrą rodo 2012 m. projektas „LDK teismų knygų, saugomų VUB, skaitmeninimas ir raštų duomenų bazės sukūrimas“. VUB turi nemažą projektinės veiklos patirtį, bet tai pirmasis projektas, kurį finansuoja Lietuvos mokslo taryba, šitaip pripažįstamas šio projekto mokslinis pobūdis. Šio projekto tikslas – tęsti unikalių dokumentų skaitmeninimą, sukurti duomenų bazę, vykdyti paleografinius tyrimus ir kryptingai studijuoti raštininkų naudojamas grafines ir ortografines sistemas. Projekte bendrai dirba VUB darbuotojai, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto mokslininkai. Tokio tipo moksliniai projektai – kai biblioteka inicijuoja tyrimą ir jam vadovauja sujungdama bibliotekinės bendruomenės ir universiteto bei kitų institucijų mokslininkų pastangas, leidžia pritraukti į biblioteką kvalifikuotų specialistų, atlikti darbus, kurių įprastomis sąlygomis biblioteka „negalėtų sau leisti“ – greta tiesioginių mokslinių rezultatų ir produkcijos tai didina bibliotekos matomumą ir lemia akademinės bendruomenės „pagarbą“.

Bibliotekos kaip mokslo institucijos statusui įtvirtinti svarbu ir mokslinis personalo potencialas. Biblioteka sudaro palankias sąlygas doktorantų studijoms. Jų turime penkis. Mokslo daktarų skaičius bibliotekoje nuolat didėja. 2012–2013 m. daktaro disertaciją apgynė du bibliotekos darbuotojai.

3.5. POKYČIŲ ĮTVIRTINIMAS IR SKATINIMAS – NAUJA VU BIBLIOTEKOS STRUKTŪRA

Svarbi pokyčių planavimo ir pasiektų rezultatų / susitarimų įtvirtinimo ir tolesnės raidos prielaida yra tinkamai koreguojama organizacinė bibliotekos struktūra. Rengiant naują organizacinę struktūrą, buvo siekiama patikslinti ir išgryninti bibliotekos vykdomą veiklą orientuojantis į dviejuose pastatuose – CB ir MKIC – gyvuosiančios bibliotekos horizontalią (apimančią abu pastatus) ir vertikalią (būdingą tik vienam iš pastatų) veiklą, padalinių funkcijas ir atsakomybę, atspindėti naują veiklą ir jai vykdyti reikalingus dalinius. VUB organizacinės struktūros schemoje labiausiai išskirtinos naujas veiklos kryptis išryškinančios vietos:

Inovacijos. Viena iš aukščiausios grandies vadybininkų pozicijų (direktorių **inovacijų** ir infrastuktūros plėtrai pareigybė) veikla orientuojama į inovacijų diegimą VU bibliotekoje ir pirmiausia siejama su atviros prieigos visoteksto mokslinių publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų talpyklų kūrimo iniciatyvų koordinavimu tiek universiteto, tiek nacionaliniu lygmeniu. Mokslinės komunikacijos priemonės, elektroninių paslaugų plėtra – VU bibliotekos veiklos sritys, tiesiogiai skirtos VU mokslininkų bendruomenei, pagalbai vykdam mokslinius tyrimus. Jų koordinavimas sudaro sąlygas bendradarbiaujant su mokslininkais kartu kurti VU elektroninę biblioteką, o vertinant nacionaliniu lygmeniu užimti lyderiaujančias pozicijas tarp šalies bibliotekų.

Moksliniai tyrimai. Mokslo ir kultūros paveldo kolekcijų tiriamoji veikla stiprinama įsteigus **Mokslinių tyrimų** ir paveldo rinkinių centrą, jo veiklą kurioja direktorė informacinei, **mokslo** ir kultūros paveldo veiklai. Pagrindinė šio centro, kurio pagrindą sudaro Retų spaudinių ir Rankraščių skyriai, funkcija – mokslo tiriamoji, apimanti tokią veiklą, kaip antai paveldo kolekcijų tyrimas ir / arba rekonstrukcija, išsamių bibliografinių aprašų elektroniniame kataloge rengimas, teminių parodų surinktos medžiagos pagrindu bei jų katalogų rengimas ir kt. Atliktų tyrimų rezultatus planuojama skleisti aktyviai dalyvaujant Lietuvoje ir užsienyje organizuojamuose renginiuose (konferencijos, seminarai ir kt.), taip pat spausdinant straipsnius ir apžvalgas mokslinėje spaudoje. Planuojama organizuoti trumpus metodinius seminarus ir vasaros kursus paveldo tyrimų temomis.

Projektinė veikla. VU biblioteka, pastaruoju metu įgyvendinanti ne vieną didesnę ar mažesnę fizinės infrastruktūros plėtros, informacinių infrastruktūrų kūrimo ir tobulinimo, kultūros paveldo kolekcijų tyrimų projektą, yra įgijusi

vertingos patirties, ja pasinaudodama planuoja dalyvauti tiek europiniuose, tiek nacionaliniuose projektuose. Padidėjus projektinės veiklos apimčiai, naujoje VU bibliotekos struktūroje įsteigtas projektų ir administravimo skyrius, kuriame telkiami projektuose dirbantys bibliotekos darbuotojai, Vilniaus universiteto ar kitų mokslo institucijų mokslininkai. Tam tikram projektui iš įvairių bibliotekos padalinių ir kitų institucijų atstovų suburtos komandos pasiteisino: jų lankstumas, dinamiškumas, laiko atžvilgiu fiksuoto tikslo siekimas leido įgyvendinti sudėtingus projektus.

IŠVADOS

Akademinės bibliotekos kaip partnerio vizijos praktinis įgyvendinimas siejamas su tokia veikla, kuriai turi įtakos (galėtų turėti įtakos?) bibliotekos statuso akademinėje bendruomenėje kaita: atviros prieigos propagavimas ir atviros prieigos dokumentų bloko kaip svarbaus mokslo infrastruktūrų elemento formavimas; mokslo duomenų vadyba; pagalbos vykdant mokslinius tyrimus praktinis įgyvendinimas; institucijos mokslinių tyrimų vertinimas, bibliotekos moksliniai tyrimai.

Siekdama formuoti ir stiprinti savo kaip akademinio partnerio statusą, Vilniaus universiteto biblioteka prisideda prie praktinio atviros prieigos idėjų įgyvendinimo, bendradarbiauja su VU ir Lietuvos mokslo bendruomene mokslo duomenų vadybos projektuose, aktyviai vykdo bibliometrinius tyrimus, pradeda formuoti pagalbos vykdant mokslinius tyrimus paslaugų bloką, aktyvina bibliotekos mokslinius tyrimus ir prisideda formuojant institucijos mokslo potencialą.

Analizuojamos veiklos apimtis, kokybė ir poveikis yra skirtingi. Tam tikros veiklos, visų pirma pagalbos vykdant mokslinius tyrimus, praktinis įgyvendinimas susijęs su objektyviomis informacinių paslaugų mokslo bendruomenei teikimo problemomis: iki galo neištirti tyrėjų ir mokslininkų poreikiai ir lūkesčiai, nėra tinkamos kvalifikacijos specialistų ir tokių specialistų rengimo mažoje valstybėje sunkumai. Todėl šioje srityje kol kas tenka apsiriboti mažiau ambicingomis dalyko bibliotekininko paslaugomis.

Pokyčių vadybai svarbu ir tinkamas formalus naujos atsirandančios veiklos įtvirtinimas. Šiam tikslui tarnauja organizacinės struktūros koregavimas ir reikiamų pareigybių įvedimas bei reikalavimų joms aprašymas. Tai leidžia, viena vertus, informuoti akademinę ir bibliotekininkų bendruomenę apie naują bib-

liotekos veiklą ir funkcijas, kita vertus, prisiimti konkrečius įsipareigojimus plėtoti tokią veiklą ir galiausiai kelti reikalavimus personalo kvalifikacijai ir ieškoti būdų ją tobulinti.

LITERATŪRA

ALVITE, L.; BARRIONUEVO, L. (2011). *Libraries for users: services in academic libraries*. Oxford: Chandos Publishing.

AUCKLAND, M. (2012a). *Safe boundaries to uncharted frontiers – reskilling librarians to support research*: Presentation at Ticer'2012 Summer school. [žiūrėta 2013 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.slideshare.net/mjauckland/ticer-presentation-210812>.

AUCKLAND, M. (2012a). *Re-skilling for research: An investigation into the role and skills of subject and liaison librarian required to effectively support the evolving information needs of researchers*. RLUK. [žiūrėta 2013 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rluk.ac.uk/files/RLUK%20Re-skilling.pdf>.

BEARD, J.; HOLLAND, M. (Ed.) (2011). *University Libraries and Digital Learning Environments*. Ashgate: Surrey.

BERG VAN DER, M. (2012). *How 'bout us: libraries and research data management*. Presentation at Ticer'2012 Summer school. [žiūrėta 2013 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.slideshare.net/mjvderberg/how-bout-us-libraries-and-research-data>.

BOURG, C., COLEMAN, R.; ERWAY, R. (2009). *Support for the Research Process: An Academic Library Manifesto*. [žiūrėta 2013 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oclc.org/research/publications/library/2009/2009-07.pdf>.

BROPHY, P. (2007). *The Library in the Twenty-First Century* (2nd ed.). London: Facet Publishing.

CAMPBELL, J. D. (2006). Changing a Cultural Icon: the academic Library as Virtual Destination. *Educause Review*, No. 41(1), p. 16–31.

FELDMANN, L. (2006). Subject Librarians in the Changing Academic Library. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship* 7 (3). [žiūrėta 2013 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: http://southernlibrarianship.icaap.org/content/v07n03/feldmann_101.htm.

GERRITSMA, W.; TOGT, P. L. van der; VELLER, M. G. P. van. (2011). *LIBER 40th Annual Conference: Bibliometric analysis tools on top of the university's bibliographic database, new roles and opportunities for library outreach*. [žiūrėta 2013 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://edepot.wur.nl/173613>.

GERITSMA, W. (2012). *A new role for libraries in research assessment*. Presentation at Ticer'2012 Summer school. [žiūrėta 2013 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.slideshare.net/Wowter/a-new-role-for-libraries-in-research-assessments>.

HAGLUND, L.; OLSSON, P. (2008). The impact on university libraries of changes in information behavior among academic researchers: A multiple case study. *The Journal of Acade-*

- mic Librarianship*, No. 34(1), p. 52–59. [Žiūrēta 2013 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133307002169>.
- LANKES, R. D. (2012). *New librarianship and the library as platform*. Lecture delivered at TICER'12 summer school. [Žiūrēta 2013 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://quartz.syr.edu/rdlankes/Presentations/2012/Ticer-PDF.pdf>.
- LANKES, R. D. (2011). *The atlas of new librarianship*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- LAW, D. (2009). The changing roles and identities of library and information services staff. In G. Gordon and C. Whitchurch (eds.), *Academic and professional identities in higher education: the challenges of a diversifying workforce*. New York: Routledge, p. 185–198.
- LAW, D. (2010). Waiting for the barbarians: seeking solutions or awaiting answers? In McKnight, S. (ed.), *Envisioning future academic library services: initiatives, ideas and challenges*. London: Facet, p. 1–14.
- LEWIS, M. (2011). The management of research data. In McKnight, S. (Ed.) *Envisioning future academic library services: initiatives, ideas and challenges*. London: Facet, p. 145–168.
- MACCOLL, J. (2010). Library Roles in University Research Assessment. *Liber quarterly*, No. 20 (2) p. 152–168. [Žiūrēta 2013 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://liber.library.uu.nl/index.php/lq/article/view/7984/8298>.
- McKNIGHT, S. (Ed.). (2010). *Envisioning future academic library services: initiatives, ideas and challenges*. London: Facet.
- MICHALKO, J.; MALPAS, C.; ARCOLIO, A. (2010). Research Libraries, Risk and Systemic Change, *OCLC Research*. [Žiūrēta 2013 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oclc.org/resources/research/publications/library/2010/2010-03.pdf>.
- OLSEN, H. K. (2012). Research group librarian — a cooperating partner in research? *LIBER Quarterly*, No. 22(4), p. 190–212. [Žiūrēta 2013 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://liber.library.uu.nl/index.php/lq/article/view/8090/8513>.
- OAKLEAF, M. (2010). *The value of academic libraries: a comprehensive research review and report*. [Žiūrēta 2013 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/issues/value/val_summary.pdf.
- PETRAUSKIENĒ, Ž. (2012). Bibliometric researchers – new service at Vilnius university library. *ScieCom info*, No. 8 (1), p. 1–3. [Žiūrēta 2013 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sciecom.org/ojs/index.php/sciecominfo/article/view/5427/4758>.
- SAPP, G.; GILMOUR, R. (2003). A Brief History of the Future of Academic Libraries: Predictions and Speculations from the Literature of the Profession, 1975 to 2000 – part two, 1990 to 2000. *Portal: Libraries and the Academy*, No. 3(1), p. 13–34.
- STERN, D. (ed.) (2009). *Competencies for science librarians*. London: Routledge.
- SWAN, A.; BROWN, S. (2008). *Skills, Role & Career Structure of Data Scientists & Curators: Assessment of Current Practice & Future Needs: Report to JISC*. Truro: Key Perspectives Ltd. [Žiūrēta 2013 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/digitalrepositories/dataskillscareerfinalreport.pdf>.

Ten recommendations for libraries to get started with research data management (2012). [žiūrėta 2013 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.libereurope.eu/sites/default/files/The%20research%20data%20group%202012%20v7%20final.pdf>.

The Value of Libraries for Research and Researchers (2011). London: RLUK. [žiūrėta 2013 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: http://www.rluk.ac.uk/files/Value%20of%20Libraries%20TG_0.pdf.

WOODWARD, J. A. (2009). *Creating the Customer-driven Academic Library*. Washington: American Library Association.

WOOD, E. J.; MILLER, R.; KNAPP, A. (2007). *Beyond Survival : Managing Academic Libraries in Transition*. London: Libraries Unlimited.

MANAGING CHANGE IN VILNIUS UNIVERSITY LIBRARY: NEW PARTNERSHIPS AND INNOVATIVE SERVICES

MARIJA PROKOPČIK, IRENA KRIVIENĖ

SUMMARY

The objective of this article is to ascertain most significant fields of the academic library activities, which have an impact on strengthening the library's role as a partner in academic community, as well as to assess VUL capacities to see what kind of current or future activities may contribute to the building-up of such role in VU community. Analysis of recent LIS literature reveals the key trends in development of academic libraries, their innovative change and challenges – open access, managing of research data; research support; research assessment, scientific research; allows to analyse one particular library in order to see if and at what scale these trends can be traced in VUL. It was established that VUL contributes to practical implementation of open access, collaborates with VU and academic community in the projects of research data management, carries out bibliometric research, helps to form research support services, promotes the Library's scholarly research and contributes to formation of the institution's research potential.

Description of new activities is important for the management of change. Adjustment of organizational structure, introduction of new positions and their description facilitate achievement of this purpose. It allows informing academic and library community about new activities and functions of the library; the Library assumes obligation to develop these activities, and employees are encouraged to meet high qualification requirements, whereas the Library looks for the ways to improve competencies of the personnel.